

ПРО ОЗНАЧЕННЯ НАУКИ ТА КУЛЬТУРИ – ЯК ФОРМ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Болеста Іван Михайлович

Львівський національний університет імені Івана Франка

ivanbolesta@gmail.com

У суспільстві, як сукупності багатьох індивідуумів (особистостей), виникають різні форми суспільної свідомості. Свідомість – це єдине, що відрізняє людину від тваринного світу – живого на білковій основі. Головними формами суспільної свідомості є **релігія, культура та наука**. Детальний аналіз цих понять проведено А.В. Свідзинським у ґрунтовній монографії «Синергетична концепція культури» [1].

Аналіз літературних джерел свідчить, що існує надзвичайно багато визначень науки та культури [1]. Така багатоманітність визначень пов'язана з тим, що **наука та культура, як доволі загальні поняття**, визначаються через інші поняття, які є **менш загальними** по відношенню до них. Тому, очевидно, такі означення відображають тільки певну область цих загальних понять.

У рамках розглядуваного підходу впливає, що для повного однозначного визначення їх необхідно визначати через **більш загальне поняття** ніж «наука» та «культура». Таким поняттям слід вважати **інформацію**¹.

Тоді науку та культуру можна означити як процес діяльності людини, пов'язаний із **отриманням, перетворенням та збереженням інформації**

Проаналізуємо детальніше три складові, які є визначальними.

1. Отримання інформації. Людина отримує інформацію внаслідок діяльності мозку, який, як відомо, складається з правої та лівої півкуль. Права півкуля відповідає за логічне мислення, а ліва – за інтуїтивне мислення. Розрізняють інтуїцію **твердження** та інтуїцію **здогадку**, яка у майбутньому може бути логічно обґрунтованою [2].

Інтуїція – це пряме бачення істини без доведення та обґрунтування.

¹Згадайте Біблію: в Євангелії від Івана сказано, що «На початку було слово...». Якщо під словом «слово» розуміти інформацію, то з цього впливає, що інформація є в основі всього. У своїй Нагорній проповіді Ісус Христос стверджує: «Ваше слово має бути так, так, або ні, ні, а все що поверх того – це від лукавого» фактично дає означення одиниці інформації

З аналізу літературних джерел можна зробити висновок, що первинну інформацію, яка лежить в основі наук, науковці отримують шляхом **інтуїтивного мислення**. Механізм отримання можна в загальних рисах описати у рамках концепції ноосфери, запропонованої великим вченим В. Вернадським, якщо у неї включити інформаційну складову. Дійсно, є люди, які володіють здатністю безпосередньо отримувати інформацію, виходячи за межі свідомості (пророки, шамани, тощо) [3].

Твердження про інтуїтивний механізм отримання первинних знань узгоджується з структурою науки, яку запропонував А. Ейнштейн у 1952 році в листі до Соловіна: ґрунтуючись на сукупності безпосередньо даних відчуттів (які А. Ейнштейн називає *Erlebnisse*), **інтуїтивно** формується система аксіом, з яких виводяться **логічні твердження** (рис. 1).

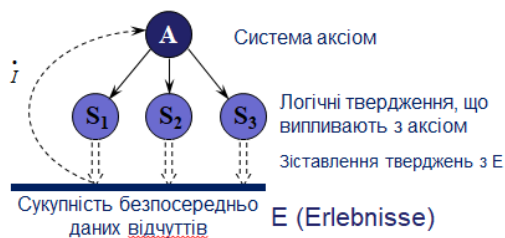

Рис.1. Структура наукових досліджень, запропонована Альбертом Ейнштейном в листі до Соловіна [1].

На наступному етапі інформація отримується шляхом **логічного мислення**: від загальних принципів, сформованих системою аксіом, до **конкретних ситуацій**, що реалізуються у процесі дослідження. В подальшому ці логічні твердження повинні зіставлятися з *Erlebnisse*, а межу цього зіставлення також **інтуїтивно!!!** визначають вчені.

Можна навести безліч прикладів, спогадів самих учених, поетів, митців, які вказують на те, що первинна інформація отримується ними інтуїтивно [2,3]. Іншими словами, можна вважати, що така інформація отримується безпосередньо від Бога.

Про це прекрасно написав Т. Шевченко у своїй поезії:

*Ну що б здавалося слова,
Слова тай голос, більш нічого.
А серце б'ється, ожива як їх почує,
Знать од Бога і голос той і ті слова
ідут між люди*

2. Перетворення інформації. Отримавши шляхом інтуїтивного мислення інформацію на наступному етапі відбувається її перетворення. Форми перетворення є різними, і на сучасному етапі вони становлять зміст так званих **когнітивних наук** [4]:

- науковці формують її через формули, інші символи,
- письменники та поети виражають словами,
- художники – фарбами у картинах,
- композитори – у нотах, тощо.

Відмітимо, що когнітивні науки вивчають процеси перетворення ментальних станів, які існують у мозку людини, що отримала інформацію, у звуковій, зоровій та ін. форми [4].

3. Збереження інформації . На цьому етапі отримана інформація видається у вигляді книг, фільмів, спектаклів, тощо, і у цьому процесі беруть участь інші особи.

Список літератури

1. А.В.Свідзинський. Синергетична концепція культури. – Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня». 2009.- 696 с.
2. Е.Л. Фейнберг. Две культуры. Интуиция и логика в искусстве и науке. Москва: Наука. Главная редакция восточной литературы. 1992.- 251 с.
3. М. Б. Менський. Людина і квантовий світ. Дивина квантового світу і тайна свідомості. Фрязіно, 2005.-320 с.
4. Г. Іро. Про еволюцію сучасних наук (чотири книжки, що лягли в основу природничих наук). Обрії науки (збірка нарисів про науку і про вчених). За редакцією Ю.Головача та Я. Грицака. Видавництво Українського католицького університету. Львів. 2016. С.110 – 136.